

Kürt-Ermeni ilişkilerine tarihsel bir bakış

Son günlerde Ermeni Soykırımında önemli rol aldığı iddia edilen Kürtler ve bu rol sebebiyle, Kürtler tarafından Ermenilerden dilenen özürler konuşulmakta. 1915 yılında yaşanan acı olaylarla yüzleşmek ne kadar gerekliyse, Kürtlerin de topyekün olarak bu katliamda yer almadıklarını söylemek ve savunmak da bir o kadar önem arz etmekte. Bu konu ile ilgili Araştırmacı-yazar ve dilbilim uzmanı Mamoste Ezîz ê Cewo'nun geçtiğimiz aylarda Rusça olarak yayınlanmış olan yazısını okuyucularımızdan gelen yoğun istek üzerine Kürtçe ve Türkçe olarak bir daha yayınlamayı elzem gördük. Kürtlerin yaşadıklarının da farklı olmadığını ve düşmanlık tohumları ekmek isteyenlere fırsat verilmemesi gerektiğini belirten okuyucu mesajları, bizlerin de görüşlerini yansıtmaktadır. Eminiz ki her iki tarafın da geçmişiyle yüzleşmesi, yaşanan acıları tek taraflı olarak değil, iki taraflı olarak değerlendirmesi çok daha sağlıklı bir tartışma ortamını hazırlayacaktır. İttihat ve Terakki'nin faşist politikaları sadece Ermenileri değil aynı zamanda Kürtleri de silindir gibi ezmiştir. Kuzey Mezopotamya'nın asırlarca dostça yaşamış olan bu iki kadim halkını birbirine kırdırmakta büyük maharet sergileyen ırkçı ve emperyalist devlet ve odakların günahlarının mazlum Kürt Halkına çıkarılmasının bizler tarafından da onaylamadığının bilinmesini isteriz.

07 Şubat 2013 Perşembe 20:30

Son yıllarda bazı yazar ve tarihçiler! Ermeni Soykırımı'na Kürtler'in de önemli bir rol aldığı iddiasını öne sürmekteler. Araştırmacı-yazar ve dilbilim uzmanı Kürt yazar Ezîz ê Cewo bu maksatlı iddiayı bilimsel kaynaklar ve o zamanlar yaşayan Ermenilerin hatıraları ile çürüttüğü yazısında, bu iddiayı ortaya atanları eleştirdi. Bu toprakların asaletinden nasiplenmemiş birkaç kişinin günahının tüm bir halka yüklenemeyeceğini, her millette bu tür kişilerin olabileceğini ve bu durumun topyekün bir halkı suçlamak için kullanılmayacağını belirten Ezîz ê Cewo, Ermenilerin hatıralarında, Kürtlerin çoğunluğunun Ermeni komşularını korumak için hayatlarını tehlikeye attıklarının anlatıldığını ve ne yazık ki bu anıların artık okutulmadığını belirttiği, orijinali Kürtçe olan yazısında bilinmeyen birçok tarihi olaya da değindi. Daha önce Rusça olarak, Rusya'da www.kurdistan.ru sitesinde yayınlanmış olan makalenin tamamının Kürtçe ve Türkçe çevirisini okuyucularımıza sunuyoruz:

Türkçe:

Doğruları görmek lazım...

Modest Kolerov'un "Yeni patlama noktaları: Kurdistan, Karabağ ve Rusya" başlıklı makalesi 30 Ağustos 2012 tarihinde KURDISTAN.RU Sitesi'nde yayınlandı.(kurdistan.ru/2012/09/01/articles-16744_Modest_Kolerov_Novy.html). Bu makale, içinde yaşadığımız dönemdeki dünya siyasetinin bir dizi güncel konularını ele almaktadır....

Makalenin yazarının sunduğu, aynı süreç içerisinde yaşanan bu sorunların stratejik ve jeopolitik yönlerinin analizleri isabetlidir. Gözlemlendiği ilginç olgular, muhakkak muhataplarının, siyasi ve resmi kamu kurum yetkililerinin dikkatini çekecektir zira bütün bu gözlemler onlar için dile getirilmiştir.

Bu nedenle, makalede anlatılmak istenen temel fikirler ve makalenin öne çıkan analitik yönleriyle ilgilenmeyeceğiz. Makalede bulunan tek bir cümleye okuyucuların ve yazarın kendisinin ilgisini çekmek ve bu konu ile ilgili bazı tarihsel gerçekleri kendilerine sunmak istedik.

M. Kolerov diyor ki: "...Ermenistan'ın jeopolitik zayıflığı ve Kürtlerin devletin sahnesine çıkmaları, nesnel olarak bir defa daha Ermeni siyasetinde, garanti sistemleri arasında– askeri olarak Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü ODKB/CSTO'da, siyasi olarak da ABD ve NATO'da – sağlıklı seçim yapabilme sorununu değil ama Dağlık Karabağ'ın kontrolü meselesi'nde çok da önemli olmayan bir sorunu (demografik ağırlığına göre) öne çıkarıyor, zira “ tarih boyunca (Ermenilerle - A.M.) anlaşmamış olan Kürtler, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki 1915 tarihinde gerçekleştirilen Ermeni Soykırımı'na katılmışlardır” (Ayrım bize aittir. – A. M).”

İlk olarak, sadece karmaşık bir sorun olan Ermeni - Kürt ilişkileri ve sorunları hakkında değil, aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşamış diğer milletlerin ilişkileri ve sorunları hakkında da böyle ayaküstü kendince birşeyler söylemek gereksizdir. Bu konular özel dikkat gerektirir. İkincisi M. Kolerov en sonunda devletleşme yoluna girebilmiş olan Kürtleri, “ Tarih boyunca (Ermenilerle - A.M.) anlaşmamış olan, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki 1915 tarihinde gerçekleştirilen Ermeni Soykırımı'na katılanlar ” olarak isimlendirmektedir. Bu bütünüyle haksız ve yanlış bir değerlendirmedir. Doğrudur, Kürtlerin 1915 olaylarındaki rolü üzerine objektif olmayan böyle bir değerlendirme, geçen yüzyılın 60'lı yıllarında Sovyet Ermenistanı'nda hazırlanmıştı. Her ne kadar o yılları yaşamış olan birçok (aralarında ünlü isimlerin de olduğu) Ermeninin hatıraları yayınlanmış ve o anılarda Kürtlerin Ermenileri (sadece onları değil) nasıl koruyup, kurtardıkları ve bu sebeble kendilerinin ve ailelerinin hayatlarını nasıl tehlikeye attıkları anlatılmış olsa da, o zamanlar devlet düzeyinde kabul edilmiş olan o görüşe karşı çıkmaya kimse cesaret edemedi. Sözü geçen bu hatıralar, bu görüş doğrultusunda okul kitaplarından çıkarıldı ve unutulmaya yüz tuttu. Şimdilerde, bu konular hakkında bilgi sahibi olanlar azalmıştır ve açıkça bu konuyu konuşma cesaretini gösterebilenler ise çok daha azdırlar.

Başta söylenmesi gereken; Yunanlıların, Kürtlerin, Asurilerin ve Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan Türk olmayan diğer milletlerin soykırımlarında olduğu gibi Ermeni soykırımının da bu devletin politikalarının bir sonucu olduğudur. Soykırım, bir devletin kendi vatandaşlarından bir kesime veya başka ülkedeki insanlara karşı uyguladığı imha politikasıdır. Soykırım terimi, sonuçları ne kadar trajik olursa olsun, devlet statüsünde olmayan milletler ve dinsel topluluklar arasında vuku bulan çatışmalar için kullanılamaz ve onlar için geçerli olamaz. Ve Osmanlı İmparatorluğu'nda, Kürtler ve Ermeniler arasındaki çatışmaların sonucu da trajik olmuştur. Bunu inkar etmek mümkün değildir. Ama soykırım tamamen farklı bir olaydır. Amacı bir milleti veya dini bir topluluğu tamamen imha etmek olan bir devlet politikasıdır. Bu amacı gerçekleştirme uğruna Osmanlı İmparatorluğu tüm güç ve imkanlarını seferber etmişti. Ama bazı kesimler; - bir şekilde bu olayların içine çekilen insanlar ve dinsel topluluklar -, bu olayların ortağı olarak adlandırılmazlar. Yerli halkların değişik kesimlerini birbirlerine karşı kışkırttılar ve kanı kanla yıkattılar. “ Böl, parçala, yönet” sloganı sadece Britanya İmparatorluğu'nun sloganı değildi. Bu olaylara karışanların büyük bir bölümü korkutularak, tehdit edilerek, kendilerinin ve yakınlarının hayatlarını koruyabilmek

maksadıyla karıştılar, ama suçlu iktidar ile işbirliğine giren bazı kesimlerin kendi halklarına karşı olan tavırları da aynı şekilde insanlık dışı olmuştur.

Ve başka bir faktör daha. Hangi milletin tarihinde işbirlikçiler ve hainler yoktur ki, bir düşünelim. Onların içinde de hainler yok muydu? Ermeni Soykırım zamanında Osmanlı İmparatorluğu kurumlarında, bu insanlık dışı sisteme hizmet eden Ermeni halkının üyeleri yok muydu ? Ermeniler Osmanlı ordusunda askerlik yapmış (bazıları yüksek rütbe ve mevkiler de elde etmişler! 1920'lere kadar ordu cephaneliği sorumlu idareciliği bile yapmışlar!), ekonomide büyük ağırlıkları olmuş, diplomaside geri hizmet çalışanı olmamışlar. Ermenilerin bir kısmı o zamanlar, Osmanlı toplumuna entegre olmuşlardı. Bugün, değişik kaynaklara göre, sayıları yaklaşık 2,5 milyona ulaşan bu Ermenilerin torunları Türkiye'de yaşıyorlar.

Sorun şu, diğer milletlerde hainler olabiliyor da, Kürtlerde neden olmasın ? Olmaması mümkün değil ne yazık ki, keşke hiç olmasalardı. Madem durum bu, neden onların günahları toptan bir halka yükleniyor ki ? Evet, ihanet, hem de kendi halkına ihanet çok kötü ve kirli bir şey, ama şimdiye kadar insanlık bu kronik hastalığa bir çare bulup, aşmış durumda değil henüz! İkinci Dünya Savaşı'nda (1941-1945) bizde de - Sovyetler Birliği'nde de - , hainler yok muydu ? Bir tarafta halk direnişçileriydiler, partizandılar, diğer tarafta ise Politzei idiler. Bugün bazıları çıkmış, onların affedilmesi için tavır sergiliyorlar. Onlar için hiçbir af olamaz!

Hainler ve suçlular kendi halklarından değildirlir!

Kürt Halkı Osmanlı İmparatorluğu'ndan çok fazla zarar ve eziyet görmüştür, Kürtler bugüne kadar devam ettirilen soykırım politikalarına kurban edilmiştir ve hainlerin işledikleri suçlar nedeniyle tüm halkın suçlanmasının hiçbir dayanağının olamayacağı gibi, Ermeni halkının da yanıtılarak başka taraflara yönlendirilmesinin de hiç bir dayanağı olamaz.

Bir de tarihi gerçeklere başvuralım. En başta, Vazgen Kazaryan Hoca'nın, ünlü Ermeni bilimadamı ve yurtseveri Stepan Bogosyan'a yazdığı mektuba bakalım. (S. Bogosyan – akademisyen, Sovyet Ermenistanı Radyo-TV yayınları komitesi eski Başkanı, Ermenistan Komünist Partisi eski 1. Sekreteri – A. M.).

“ – Sayın Stepan Bogosyan!...Makaleden ortaya çıkan şu ki, Xanasor Eylemi Ermeni milletin hafızasında korunduğu gibi (kutsal bir eylem olarak – A.M.) gerçekleşmemiş. Bununla ne demek istiyorsunuz ? “ Ey Ermeniler, eğer şimdiye kadar Ermeni fedailerinin (Hayduk) silahlarını kadın ve çocuklara doğrultmadıklarını ve ateşlemediklerini zannediyorsanız, fena halde yanılmışsınız. Ateşlediler! Hem de nasıl ateşlediler! “ mi demek istiyorsunuz. Bunu mu göstermek istiyorsunuz ? Halkın gözünde fedailerin aziz hatırasını alçaltmak mı istiyorsunuz ? “ – Bu mektup "Հայ Արիւնք" ("Ermeni Aryanlar", № 63, 64, Ekim, 2005) gazetesinde ve daha sonra "ՀՅՅԱՐԻՄԱՆ" ("Zovarmari – Ermarilerin sesi") sitesinde yayınlandı.

Bunun ne eylemi olduğunun, ne olduğunun daha iyi anlaşılabilmesi için, bu eylemden derin üzüntü duymuş, en parlak Ermeni yurtseverlerinden birinden neler olduğunu öğrenelim. NAIRLAND.com sitesinde “Xanasorê Eylemi, 25-27 Temmuz 1897” başlığı altında şöyle yazar: “ Xanasorê Eylemi – Bu Ermeni savaşçıların, Mazrik

Kürt Aşiretleri İttifakı'na saldırısıdır... Taşnak Partisi tarafından, onların savaşçı güçlerini yok etmek ve intikam eylemi olarak hazırlanmış ve icra edilmiştir... 25 Temmuz 1897 yılında şafak vaktinde, 250 (başka kaynaklara göre, 150-300 arası) fedai ani bir baskınla Mazrik Aşireti'ne saldırdılar ve zafer kazandılar... Eylem 27 Temmuz'da sona erdi”.

Bu makalede, savaşçıların esas olarak aşiretin erkeklerini yokettiklerini, kadın ve çocuklara ise dokunmadıkları yazılır. Ama, fedailerin savaş taktiklerini azıcık da olsa bilen birisi, ani bir saldırıda, hele ortalık aydınlanmadan şafak vaktinden hemen önce ve çoğu insan uykudayken bu saldırı yapılmışsa, erkeklerin nerede, yaşlı, kadın ve çocukların nerede olduklarını seçmenin mümkün olamayacağını anlar. Bu üç günlük savaşın sonunda Mazrik Aşireti yok edilmiş, 40.000 kadar insan öldürülmüştür (bakınız: <http://www.aztagdaily.com/archives/22143> yaklaşık 40.000 insan öldü). Bu eylemde saldıranlar sadece 25 ölü vermişlerdir (başka kaynaklara göre– 20). Bu ortaya çıkan sayı tarafların savaşta verdikleri kayıp sayısı değildir. Ayrıca makalede anlatıldığına göre iki Ermeni papaz da silahlı gruplarla beraber bu eyleme katılmıştır. Xanasorê'ye yapılan saldırının, 1915 yılı trajik olaylarından 18 sene önce icra edildiğine dikkat edelim. 1915 yılına gelindiğinde Kürtlerin yeni bir kuşağının yetiştiğini de anlayalım. Ermenilere karşı nefret duyma sebebi olan, Ermeni fedailerinin eylemlerinin hatıralarından gücünü almış bu Kürtlerin bir bölümünün, devletin Ermenilere karşı faaliyete geçirdiği cezalandırma operasyonlarında yer almış olabilecekleri kabul edilebilir. Xanasorê Eylemi, Ermeni militanlar tarafından yapılan tek kanlı saldırı değildir.

Serhat yöresinden bir Êzidi Kürt de zamanında bana buna benzer bir olay aktarmıştı. 1915 olaylarından sonra mülteci olarak 1918'de yakın akrabalarıyla birlikte Ermenistan'daki Kürt köyümüz Pampa'ya yerleşmişti. Onun dediğine göre, Kürt köyü Sorkuli (yüzlerce haneye sahip büyük bir köy) aynı şekilde bir gecede yok edilmiş. Gece vakti Kürt işbirlikçilerin yardımıyla Ermeni fedailer köyün nöbetçilerini safdışı ederek köye girmişler ve içlerinde yaşlı, çoluk-çocuk ve kadınların da olduğu köylülerin hepsini yoketmiş, daha sonra da köyü yakmışlar.

Yani!...

Osmanlı İmparatorluğu'nda soykırım politikası sadece Ermenilere değil, Kürtlere de uygulanmıştır. Elbette ki o zaman katledilmiş Kürtlerin fotoğraflarını çekecek veya olayları detaylarıyla yazacak olan kimseler yoktu Bu siyaset günümüzde de yürütülmekte ve yine kimseden bir ses çıkmamaktadır. Kürt Halkı, yapmadığı şeyler yüzünden suçlu gösterilme siyasetinin , haksızlığının ve ahlaksızlığının kurbanı olmuştur. Kürtler, Osmanlı Devlet mekanizmasında silah vazifesi görmüş bu hainleri günahkar ilan etmiş olmalarına rağmen, Ermeniler kanlı “Xanasorê Saldırısı”nın yıldönümünü, “zafer günü” olarak bir bayram gibi kutluyor ve bu saldırıya adanan şarkı ve marşları seslendiriyorlar. Ermeni siyasi liderleri, bu kanlı ve şüpheli olayı övme ve yüceltme fiilinden bugüne kadar vazgeçmemişlerdir.

Evet, o zaman yaşananların hepsinin toplamı bir trajedidir. Ama o trajediyi sadece Ermeniler değil, Osmanlı İmparatorluğunun tüm halkları yaşamıştır. Bütün halklar eziyet görmüş ve bu insanlık dışı siyaset sebebiyle büyük darbeler yemişlerdir.

Şunu içimiz acıyarak söylemeliyiz ki; bu kadar zulüm ve eziyet görmüş olmalarına rağmen, bazı noktalarda onların da günahları olmuştur, ulusal aydınları ve elitleri

olmadığından, okuyamadıkları ve bu sebeble aydınlanamadıklarından, organize hareket etmekten yoksun ve cahildiler, ve bu yüzden başkalarının elinde silah olma durumunu yaşadılar, Osmanlı Devleti tarafından provokasyonlarla oyuna getirildiler. Ancak bugün, bu acı ve kederli tarih, halklarımız arasında nefreti tırmandırma amaçlı kullanılmamalıdır. Tekrardan Kürtleri ve Ermenileri karşı karşıya getirmek isteyen bazı güçlerin oyununa gelmemek adına tarihten dersler çıkarmalıyız. Yüzyıllarca beraber yaşamışız, şimdiden sonra da komşu olacağız, bu yüzden halklarımızın barış, huzur ve dostluk içinde yaşamaları için herşeyi yapmalıyız. Kürtler ve Ermenilerin çelişki ve çatışmalara ihtiyacı yoktur. Gücümüz birleşmede, uzlaşmada ve dostlukta saklıdır...

Aziz Mamoyan (Ezîz ê Cewo), Gazeteci,

Rusya Gazeteciler Birliğı ve Uluslararası PEN Kulübü Üyesi

Bu makale Rusça olarak KURDISTAN.ru sitesinde yayınlanmıştır:

kurdistan.ru/2012/09/12/articles-16846_Nado_smotret_pravde.html

(Kürtçeden çeviren: Xerzî Xerzan)